

ISSN 18855-8569

Miha Koželj: Kras

Teklo je leto 2024

Zbirka elektronskih novic Slovenske univerze za tretje življenjsko obdobje,
združenja za izobraževanje in družbeno vključenost

Ljubljana, januar 2025

Teklo je leto 2024

Zbirka elektronskih novic Slovenske univerze za tretje življenjsko obdobje

Urednica: Dušana Findeisen

Oblikovanje in lektoriranje: Alijana Šantelj

Slika na naslovnici: Miha Koželj: Kras. 2024, akvarel

Izdala: Slovenska univerza za tretje življenjsko obdobje,
združenje za izobraževanje in družbeno vključenost

Poljanska cesta 6, 1000 Ljubljana

Tisk: Copy & print shop, Ljubljana

Naklada: 7 izvodov

Štiri desetletja kasneje

Prebrala sem uvodnike v publikacije *Teklo je leto* preteklih let. Bili smo v vrtincu časa, živeli smo v napetosti, a ta ni zgolj slaba, je tudi potrebna, saj nam podarja občutenje živosti.

»Treba je biti le hvaležen in dihati« so besede nemške pisateljice, ki smo jih zapisali v besedilo naših zadnjih novic. Osemdeset let ji je. Pa je to sploh pomemben podatek? Pomembneje je vedeti, da lahko nekdo, ki »je živel in se staral«, današnja dogajanja v družbi in življenju bolje in bolj utemeljeno postavi v širši okvir razumevanja kot nekdo, ki starosti še ni doživel, nekdo, ki bolj malo reflektira svoje izkušnje, ali nekdo »ki še nikoli ni bil star«, kot je dejal Andrej, naš študent.

Veseli moramo biti, kajti za nami je - pod našim nebom - še eno leto miru in razmeroma dobro delujočih javnih sistemov. Še več, za nami je leto življenja. Res je, človek se navadi vsega, prebrodi vse, ve, da se krize enkrat končajo, a razkošno je, če živimo v miru, če se lahko ukvarjamo z odnosi, občutki, osebnimi in družbenimi vrednotami, če si lahko prizadevamo za javno dobro, če se lahko posvečamo lepoti in razmišljanju, če lahko gradimo in prenašamo kulturo in znanje in ob vsem tem rastemo.

Letošnje leto je bilo jubilejno, kajti minilo je *Njenih štirideset let*, 40 let od ustanovitve Slovenske univerze za tretje življenjsko obdobje! Koliko spremenjenih miselnih, družbenih in političnih konceptov starosti od takrat! Koliko novih socialnih vlog za starejše, koliko novih potreb po znanju in delovanju starejših, potreb po učenju in delovanju, ki nas spreminjata.

V publikaciji *Teklo je leto 2024* smo sledili dogajanjem v mreži Slovenska univerza za tretje življenjsko obdobje, postopkom profesionalizacije izobraževanja starejših. Sledili smo dogajanjem in dosežkom na posameznih univerzah, še posebej tistim, ki bi jih bilo vredno posnemati v drugih krajih. Sledili smo dogajanjem v partnerskih in mednarodnih organizacijah starejših. Prebiral in povzemal smo znanstvene članke, predstavljali književna in druga umetnostna dela. Spoznanja nekaterih naših evropskih projektov in študij smo popisovali in jih posredovali vam, našim študentom in študentkam, mentorjem in mentoricam, vodjem univerz, raziskovalcem in raziskovalkam ter vsem drugim. Poročali smo o svojem sodelovanju z drugimi ustanovami na lokalni, nacionalni ali evropski ravni. V rubriki *Jasne misli SUTŽO* smo analizirali družbene tokove in ... pričeli smo pisati novo besedilo o novem letu, ki bo steklo. Želimo si, da bi bilo še eno leto miru, razkošja in iskanja.

Dušana Findeisen, urednica

Novice U3-1 2024

“Vse bolj sem prepričan, da so dobri učitelji izjemni umetniki. Ni jih veliko, kakor tudi ni veliko drugih izjemnih umetnikov, poučevanje pa je morda celo največja umetnost, saj nam izjemni učitelji oblikujejo hkrati razum in duh”.

- John Steinbeck -

Miranu Eriču v spomin

»Nothing is perfect, but perfect is nothing«. Pa še tisti izrek, bolj značilen zate: »A picture a day, keeps bad mood away«. Tako je zapisano na tvoji strani Facebook. Novica o Tvojem slovesu, Miran, nas je dosegla pozno. Nismo ti mogli stisniti roke, se ti zazreti v oči in nismo mogli biti tiho s teboj. Tako smo zdaj lahko le v spominih nate. V spominih na človeka, ki ga je bilo zmeraj lepo srečati, na tvoje duhovite prebliske, na tvoje misli, na vse, kar si storil za Slovensko univerzo za tretje življenjsko obdobje ... s svojim občutkom za stare ljudi in družbeno pravičnost, za svoje starejše študente, za nas. Hvala ti za zgled, ki si nam ga dajal. Naj te ta tvoj/vaš drevak spremlja na tvojih poteh. Za tiste, ki ga niste poznali. Miran Erič je dvajset let in več na UTŽO Ljubljana vodil slikarsko skupino *Želve*. Skupina je pripravila več razstav v sodelovanju s KUD France Prešeren v Trnovem in izdala delo *Želve*, traktat v podporo umetnosti obrobni skupin.

Foto: Zdenka Horvat

Brez voznine po Sloveniji? Zakaj ne? S Krčani v Sevnico in po poti cvetočih azalej Krško, april 2024

Pred desetimi leti je na Univerzi za tretje življenjsko obdobje pri LU Krško pričel delovati študijski krožek *Spoznajmo kraje* (v naši okolici). Starejši študenti spoznavajo Posavje in druge kraje,

študijski krožek šteje 20 članov in članic. Ob zaključku študijskega leta so prva leta izdajali tudi bilten, tako da je za njihovimi obiski krajev ostala vidna sled. Pozimi so v predavalnicah in sledijo računalniškim predstavitev, sonce pa jih zvabi na pot. Letos so bili v Mariboru, nato v Kapelah. Sleherno leto gredo tudi v Mestni muzej Krško ali na grad Brestanica, tokrat pa vas želijo navdušiti za ogled Sevnice. Krenite skozi staro mestno jedro in nato po izjemno zanimivi učni poti cvetočih azalej na gozdnatem griču nad središčem Boštanja, ki so ga že v srednjem veku poimenovali Gavge, saj so tam obešali zlikovce. Pred drugo svetovno vojno je na tem mestu zraslo nemško pokopališče in takrat je po legendi nek vojak sem prinesel rumeni sleč - *Azalea pontica* - zelo redko botanično vrsto opojnega vonja. Rumeni sleč, včasih bolj znan pod imenom pomska azaleja (v botaniki poimenovan *Rhododendron luteum*), najdemo v Sloveniji v naravi le na redkih rastiščih, zunaj meja Slovenije pa v vzhodni Evropi, Mali Aziji in na Kavkazu. V Sevnici so Krčani obiskali tudi senzorični vrt. Med posajenimi so tudi medovite rastline, kar prispeva k ohranjanju okolja. Skrbno izbrana lokacija senzoričnega vrta odpira prijeten pogled na Lisco, Sv. Rok in Grad Sevnico. (Vir: mentorica Zdenka Horvat)

UTŽO Celje in UTŽO Grosuplje slavita

Jubilantki sta UTŽO Celje (30 let) in UTŽO Grosuplje (20 let). Vsaka od njiju je prehodila svojo pot, vsaka od njiju se je naslonila na svoje lokalne zmožnosti in potrebe. Obe sta članici mreže Slovenska univerza za tretje življenjsko obdobje; sledita njenim načelom, sodelujeta v procesu profesionalizacije izobraževanja starejših. Obe gradita odnos svojih strokovnjakov - mentorjev in mentoric - do izobraževanja starejših, delujeta v skladu s konceptom Slovenske univerze za tretje življenjsko obdobje. Čestitamo k doseženim uspehom! Z veseljem se učimo od vaju.

Njenih 40 let

Minilo je njenih 40 let, 40 let naše Slovenske univerze za tretje življenjsko obdobje. Obletnico smo doslej obeležili že na veliko načinov. Nismo vas mogli povabiti vseh. Preveč nas je, a ne dovolj za vse, kar načrtujemo za prihodnost. Prav vsem pa gredo naše čestitke, vsem vam tudi hvala zanje.

Oglejte si [film](#), ki smo ga posneli, [radijske oddaje](#), ki so stekle, [intervju](#) z Alijano Šantej, preberite [članke](#), poslušajte [pogovor](#) (Krajnc, Findeisen, Javrh).

Vodeni ogled po Fabianijevi Ljubljani

Študijska skupina »Spoznajmo svoje mesto in domovino« - videna, slišana in priznana s Plaketo glavnega mesta Ljubljana Ljubljana, maj 2024

Člani študijske skupine pod mentorstvom *mag. Olge Paulič* so dolga leta preučevali in raziskovali umetnostne spomenike in njihove avtorje. Včasih so presegli meje lokalnega okolja in šli tudi onkraj mestnega prostora. Kar so dosegli z raziskovalnim učenjem, so vztrajno predstavljali javnosti (Dnevi evropske kulturne dediščine, Narodna galerija, Mestna hiša Ljubljana, Enajsta šola v knjigarni, Slovenska matica itd.). Organizirali so vodene študijske sprehode po Ljubljani, pripravili so razstave in izdali zbornike svojih prispevkov s spremljajočimi fotografijami. Med njimi: *Zgradbe nekoč in danes v parku Tivoli, Po sledih Fabianijeve arhitekturne dediščine v Ljubljani, 150. obletnica rojstva slikarja Ivana Groharja, Rade Mikačič in njegov slikarski opus, Ob 110. obletnici rojstva Mare Kralj, Še ne videna Ljubljana, prvi in drugi del*. Njihovo učenje in delo v strokovni luči zrcalita Ljubljano, Mestna občina Ljubljana pa se jim je zahvalila s priznanjem, s Plaketo glavnega mesta Ljubljane. Za vse starejše študente in njihove mentorje si želimo, da bi bili videni, slišani, priznani kot ta študijska skupina, čeprav je bilo treba narediti veliko!

Miha Koželj: Kras, 2024

Čudež z imenom Kras UTŽO Ljubljana, januar-junij 2024

Do konca meseca junija si še lahko ogledate razstavo likovne skupine UTŽO Ljubljana o Krasu ali, kot pravi mentorica Duša Jesih »to edinstveno pokrajino s svojimi kraškimi pojavi, ki je že od nekdaj navdihovala umetnike. Avtorice in avtorji so ujeli značilne elemente, kot so kraški rob, vrtače, kamnite hiše in jih interpretirali na sebi lasten način. Njihova dela izražajo očaranost nad kraško pokrajino in poštovanje do njene edinstvene lepote. Razstava *Čudež z imenom Kras* je tako likovni poklon tej izjemni pokrajini kot tudi dokaz ustvarjalne moči in navdiha, ki ga Kras prebuja v ljudeh«. (Vir: Duša Jesih, besedilo ob odprtju razstave).

Ob visokih gredah. Foto: Adriana Globokar

Zasadili so svojo prvo visoko gredo. UTŽO Ljubljana in Center Rog z roko v roki Ljubljana, marec-maj 2024

Študenti študijske skupine *Naravno vrtnarjenje* (mentorica Barbara Podlogar) so zasadili svojo prvo visoko gredo pred Centrom Rog. Univerza za tretje življenjsko obdobje je ena izmed vsebinskih programskih partneric Centra Rog, ki želi razvijati inovativne družbeno koristne projekte. V teoretičnem delu izobraževalnega programa starejši študenti spoznavajo načela in metode naravnega vrtnarjenja. Zdaj je na vrsti praktična uporaba teorij. Poleti bodo študenti sami vzdrževali visoke grede (pletje plevela, zalivanje vode žejnih rastlin), jeseni pa se sodelovanje nadaljuje z večjim številom visokih gred. Morda se jim pridružite tudi vi, njim ali našim prostovoljcem v Botaničnem vrtu Ljubljana.

Prof. dr. Ana Krajnc v Enajsti šoli v pogovoru z dr. Jovano Mihajlović, urednico dela Naše znanstvenice

Ljubljana, 5. marec 2024

Knjiga je zasnovana kot zbirka prispevkov o znanstvenicah, ki so svojo znanstveno disciplino premaknile »korak naprej«. To so raziskovalke, profesorice, inovatorke, avtorice pomembnega znanstvenega preboja ali odkritja, patenta, ali pa znanstvenice, ki so v svoje znanstveno področje uvedle novo prakso in metodologijo, ustanovile inštitut oziroma oddelek, ali pa vzpostavile pogoje za razvoj novih znanstvenih disciplin. Povedano se v celoti nanaša tudi na profesorico Ano Krajnc, so-ustanoviteljico Slovenske univerze za tretje življenjsko obdobje.

V svojo pripoved je vpletla svoje življenje in rast univerze za tretje življenjsko obdobje, pa spreminjajoči se položaj žensk v družbi, tudi znanstvenic, seveda.

Quentin Metsys; Le mariage inégal. Olje na deski. 1525- 1530 (slov. Neuravnotežena poroka). Fragment. 1525. Wikimedia Commons, javna domena

Zakaj razsipni, zakaj skopi? O tem in finančni pismenosti je tekla beseda v Enajsti šoli Ljubljana, 9. januar 2024

Kdor je finančno pismen, sprejema boljše finančne odločitve in bolje upravlja z denarjem kot tisti, ki je finančno slabo pismen ali tisti, ki ne pozna temeljnih finančnih konceptov. Finančna pismenost je najvišja v skandinavskih državah, najnižja, zgolj 13 %, pa na jugovzhodu Evrope. Mnogi (starejši) odrasli imajo za današnjo družbo tveganja neustrezne finančne kompetence. Za starejše je pomembno, da se učijo predvsem bolje razporejati in bolje trošiti svoj denar, pa tudi, da razumejo, kaj se bo zgodilo v družbi njihovih potomcev. Ti bodo najbogatejša generacija v zgodovini doslej, kajti njim bodo današnji starejši prepustili akumulirana sredstva, ki so jih pridobili s trdim delom sredi meritokratske družbe. Toda nekateri mladi bodo tako obogateli, drugi pa ne in nastala bo družba še večje neenakosti, če starejši zapustniki ne bomo razmišljali tudi o javnem dobru. Predavateljica Dušana Findeisen je odprla tudi vprašanje reprezentacij denarja v umetnosti (zvečine kovinski novci) in psihološkega odnosa do denarja, vzorcev, ki smo jih podedovali in posrkali od drugih.

Marius van Dokkum: La vida misma (slov. Življenje samo). Vir: Marius-van_dokkum-Tutt'Art

So stereotipi o starosti (tudi vizualni) vse okrog nas? Tudi v socialnih omrežjih? Ljubljana, 4. april 2024, v spletnem okolju

Na Fakulteti za družbene vede (dr. Otto Gerdina) raziskujejo stereotipe o starosti, ki jih je moč najti na vseh ravneh družbe, tudi v socialnih omrežjih! Žariščna skupina je združila različne strokovnjake, ki se ukvarjajo s starejšimi. Postavilo se je vprašanje, kako se odzovejo na sovražni govor do starejših in če sploh. Nekateri so povedali, da se nanj ne odzivajo, ker čez mesece sam zase izzveni. Drugi spet niso bili tega mnenja. Zlo je treba ustaviti, pokazati na

težave, kakor tudi na tisto, kar je vredno. Opozarjati velja na poimenovanja starosti in starih/starejših, ker za poimenovanji stojijo koncepti in odnos. Nevzdržno je ponavljanje, da so stari breme. Kako naj bodo sopotniki generacij, kako naj se dejavno starajo, če stare/starejše dojemamo kot breme?!

4 elementi v umetnosti **Reus, 15.-16. februar 2024**

Srečanja sta se udeležili doc. dr. Petra Javrh in dr. Dušana Findeisen. Odvilo se je v katalonskem mestecu Reus. Šlo je predvsem za tehnično zaključevanje projekta Erasmus+ *4 elementi v umetnosti* in spoznavanje tamkajšnje mediteranske kulture (mesto se zjutraj umito zbudi, zaživi zvečer, živi pozno v noč), pa skupno načrtovanje vsebinsko povsem novega projekta o starejših, izobraževanju in prostoru ter o prostorski kompetenci starejših in o tem, kako prostor vpliva na izobraževanje starejših.

Povezava na spletno stran projekta: <https://www.4-elements.eu>

SEE U ... Starejši digitalno spoznavajo lastno mesto

Znotraj projekta nastajata dva sprehoda skozi Ljubljano in en sprehod skozi Ilirsko Bistrico ob pomoči aplikacije Action Bound. V Ljubljani smo se naslonili na gradivo vodnika *Z menoj po mojem mestu* in projekta *Skedenj hrustljavega kruha v stari Ljubljani*. Zbrano gradivo je mestoma opremljeno s pripovedjo študentov, s kvizi, posnetki pesmi o Ljubljani, denimo, [starimi reklamami](#) ali pa ilirsko bistriško himno [Tječe tječe bistra voda](#). Ustreznost programov smo preverili z obhodi Ljubljane in kmalu tudi Ilirske Bistrice.

Povezava na spletno stran projekta: <https://www.see-u-project.eu>

Foto: D. Findeisen. Praga, novi Muzej sodobne umetnosti vodijo starejši prostovoljci

SEE U na obisku pri Letokruhu (drevesna letnica)

Praga, 11.-12. april 2024

Srečanje v Pragi je potekalo v *Letokruhu*, majhni organizaciji, ki opravlja velike naloge, saj starejšim omogoča prostovoljno delo in socializacijo v (pomenljivih) domačnostnih prostorih Letokruh (drevesna letnica), pa na vzpetini Petrin s pogledom na mesto in grad, ob pogovorih ob večerji o tem in onem v Evropi. Manjkali niso niti kruhovi "knedlički", pa češnjev zavitek. Zunaj so cingljali tramvaji, mrak se je zlagoma spuščal na ulice in mesto ... Obiskali smo Život go. Pred domala 25-imi leti smo se v Bruslju pogovarjali z ustanoviteljem te organizacije, filmskim režiserjem Janom Lormanom, ki je posnel dokumentarec o starih v domu starejših. Zanj je bila ta izkušnja pretresljiva. Ob srečanju s francoskim humanistom in moralnim zgledom opatom, imenovanim Abbé Pierre, je Jan spoznal, kako zelo je tudi sam na strani tistih, ki se v družbi ne morejo počutiti dobro ... in tako je nastal Život go. Še več, Vaclav Havel je prostovoljecem Život go priskrbel hišo na privilegiranem mestu sredi stare Prage, a prenoviti so jo morali sami. Danes tam poteka izobraževanje za starejše, tam so storitev rdeči gumb, Gerontološki center, tam je Život go. Posebne občutke je Alini, Neži in meni sami dal še Muzej sodobne umetnosti ob Vltavi v starem preurejenem mlinu, ki ga v celoti vodijo prostovoljci. (Vir: Dušana Findeisen)

Kaunas v Ljubljani. Retrospektiva dela UTŽO za Laimo Ruzgienė in Edito Žaromskienė Ljubljana, 22.-25. april 2024

Radi smo ju sprejeli in spremljali. Prišli sta z litvanske Univerze v Kaunasu (izgovori Kounas). Veliko smo imeli povedati o modelu Slovenske UTŽO, o uspehih, težavah, financiranju, pravnih temeljih, profesionalizaciji izobraževanja starejših, predvsem pa so veliko povedali študenti in mentorji ... novinarskega študijskega krožka, projekta CINAGE in RefugeesIn, študijskega krožka *Trgi, ulice in stavbe okoli nas*, pa sodelavke in mentorice Meta Kutin, Lučka Šičarov, Neva Železnik, Ana Krajnc, Alijana Šantej, Alenka Gabriela Ščuka, Alla Gorše. Gledali in analizirali smo filme, kataloge razstav, lepake, knjige, prospekte, obiskali našo knjižnico. Se pogovarjali. Se razumeli. Obe gostji zdaj širita védenje o Slovenski UTŽO tudi v drugih regijah Litve. Veselilo bi nas, če bi nam uspelo izvesti skupinsko "mobilnost", da se tudi naši študenti spoznajo z dejavnostmi te partnerske organizacije.

Zgodbe iz domov starejših v slovenski literaturi v svojih raziskavah predstavlja dr. Urša Marinšek z Univerze v Gradcu

Zanjo je bilo bistveno, da je kot raziskovalka približno šest let preživela v nekem domu starejših, da bi si nabrala potrebno izkustveno znanje. Spoznavala je vse od domske kuhinje do sob in drugih prostorov, pomenljivih predvsem za stanovalce same, ki so v dom prišli, da bi tam »živeli in ne hirali«. »Če so občasno zapustili to svojo totalno ustanovo, ki skrbi za njih, in

se podali v zunanje življenje, je bil to dober znak«, pravi. Totalne institucije naj ne delujejo kot institucije na drugem planetu, a vendar je tako! Pripovedi o domovih govorijo o usihanju, o starejših kot bremenu, govorijo o ključnosti in uporabi ... Tudi v delu Toneta Partljiča *Dom, dom* spoznavamo razmišljanje stanovalcev, ki poteka v teh kategorijah.

Sebastijan Pregelj: Kronika pozabljanja. Goga, 2014.

Tone Partljič: Dom, dom. Pisanica, 2008.

Ni starosti za učenje in uresničitev sanj

Finistère, april 2024

Pri 56-tih je Bernard Pino vzel kredit, da bi lahko študiral medicino. Deset let kasneje je podal Hipokratovo prisego in postal zdravnik na otoku v regiji Finistère. »Tam delujem ne le kot zdravnik, marveč tudi kot farmacevt, bolničar, po potrebi tudi kot veterinar«, hudomušno pripomni. Marsikaj se je zgodilo v medicini od časov, ko si je prvič zaželel študirati medicino. Medicinska tehnologija je napredovala. »Izumili so magnetno resonanco, ehografijo ...« Mlajši sodelavci so dvomili v njegovo računalniško pismenost, a je bilo vse drugače. Za njim je dolga poklicna pot. Bil je fotograf, direktor plesne šole, računalničar, politik. »Vsi ti poklici so bili zame strast, bili so inovativni, a pravzaprav so me dolgočasili«. V vse svoje poklicne vloge je vnašal svoje izkustveno znanje. Nazadnje se je vse združilo v poklicu zdravnika, ki ga na otoku krvavo potrebujejo. »Nisem izčrpan, ker imam le dve leti izkušenj kot zdravnik. Zdravniki mojih let imajo 40 let izkušenj in oni, oni so izčrpani«. (Vir: Dnevnik TV5Monde).

Jasne misli univerze za tretje življenjsko obdobje

Richard Wright: Recite stresu ne in bodite bliže tistim, ki jih imate radi (ang. Move closer to your loved ones with these stressfree strategies)

Kako naj si upokojenke in upokojenici polepšajo in obogatijo življenje? Življenje je dolgo, po upokojitvi pa jim grozita osamljenost in družbena izločenost. Pa mora biti tako? So svoj osebni položaj v družbi res gradili samo s službo? Čeprav se je družina razpršila po svetu, sprva ohranjajo dobre stike z ljubljenimi otroki, vnuki in sorodniki. Sčasoma pa stiki postajajo redkejši, saj imajo vsi kopicico socialnih obveznosti; mladim šolanje posrka večino energije, da o delu srednje generacije, odraslih otrok upokojencev, ne govorimo. Obiski in skupna praznovanja so vse redkejši, če nas ločujejo razdalje. Pogrešamo jih in osamljenost z leti narašča. Avtor članka priporoča, da naj ukrepamo dovolj zgodaj, dokler nam osamljenost še ni posrkala vseh moči. Ne bodimo sužnji svojih nepremičnin, hiše ali stanovanja! Če prodamo nepremičnino, si lahko kupimo bivališče, ki nam bo v starosti bolj ustrezalo – a to naj bo bliže nam dragim ljudem. Na prvo mesto postavimo svoje občutke in čustva! Življenje se nam starejšim spremeni, če oživimo odnose z bližnjimi, stari starši pa moramo pristati na spremembe, kar obnavlja naše sposobnosti ter spodbuja naše učenje. Z dobrim čustvenim zaledjem je tudi zdravje starejših boljše. (Prevod in povzetek: Ana Krajnc)

Izvorni članek v angleščini je objavljen na povezavi: <https://www.utzo.si/en/communication>

Človeštvo »upravlja s svojo prihodnostjo bolj kot kdaj koli doslej«

Marec, 2024

Pravijo, da se vrednost neke družbe kaže v tem, kako vključuje in povezuje tiste, ki se v tej družbi ne počutijo dobro. Potrebna je torej *povezljivost*, katere cilj je, da slehernega med nami naredi del našega skupnega sveta. Habermas si, denimo, želi, da bi bili vsi del velikega

pogovora ... Povezljivost tako pomeni »integriranje ljudi in stvari ob pomoči digitalne tehnologije«. Toda interneta kmalu ne bo več. »Izginil« bo, se stopil z nami, saj postaja stalni del našega bivanja in bitja, nekako tako kot angleščina, ki je postala jezik okolja in ni več angleščina preteklih časov. Kakorkoli, v naslednjem desetletju bo internet imel pet milijard novih naročnikov in tako imenovani »internet stvari« je že doslej motiviral individualne uporabnike, da so v svoje vsakdanje življenje integrirali vrsto naprav, ki jih upravljajo preko svetovnega spleta (denimo pomivalne stroje itd.) Res je, tehnologija se razvija hitreje kot razumevanje njenih posledic, pa vendar tehnologija ne more iti dlje od nas! Meje postavljamo ljudje in od naših zmožnosti je odvisno, kako bo v prihodnje. Spomnimo se, da je Michel Foucault že pred desetletji dejal, da človeštvo »upravlja s svojo prihodnostjo bolj kot kdaj koli doslej«. (Andrew Culp: Temačni Deleuze. Forerunners, University of Minnesota Press)

Napovedujemo, vabimo

Poletna univerza 2024

Bodite tudi letos poleti naša študentka ali študent. Kje? Na Poletni univerzi za tretje življenjsko obdobje.

Spoznajmo pametne telefone in njihovo uporabo

Mentor: Miha Nagode

Torek in četrtek, 9.00 do 10.30, UTŽO Ljubljana, Poljanska cesta 6
4.-13. junij 2024 (štiri izobraževalna srečanja)

Sprehod po svetu brezčasnih umetnin

Mentorica: Kaja Rožman

Sreda, 9.00 do 10.30, UTŽO Ljubljana, Poljanska cesta 6
Junij-september 2024 (16 izobraževalnih srečanj skozi vse štiri poletne mesece)

Države Bližnjega vzhoda

Mentor: dr. Erik Logar

Ponedeljek, 16.00 do 17.30. Program bo potekal na daljavo, prek orodja Zoom.
17. junij-23. september 2024 (osem izobraževalnih srečanj)

Prijave: Maša Sedar, e-naslov: masa.sedar@sutzo.si; tel. št.: 01 433 20 90

Več: <https://www.utzo.si/poletna-univerza-2024>

Novice U3-2 2024

»Če bi bilo moč povedati z besedami, ne bi bilo treba slikati.«
Edward Hopper

»Nikoli si nisem opomogel od srečnega otroštva.«
Maurice Merleau-Ponty

SE VAM ZDI, DA ZNATE ŽE DOVOLJ?

MISLITE, DA JE UNIVERZA ŠOLA?

MISLITE, DA JE ŠTUDIJ NAPORNA REČ?

MISLITE, DA NE BOSTE IMELI VPLIVA NA ŠTUDIJSKI PROGRAM?

MISLITE, DA VAM BO UČENJE VZELO PREVEČ ČASA?

ČAS JE, DA SE OTRESETE TEH IN DRUGIH NERESNIC!

**PRIDRUŽITE SE ŠTEVILNIM ŠTUDENTOM IN ŠTUDENTKAM
SLOVENSKE UNIVERZE ZA TRETJE ŽIVLJENJSKO OBDOBJE.**

- SEZNAVITE SE S PROGRAMI [41. ŠTUDIJSKEGA LETA](#)
 - ZA LAŽJI IZBOR SI OGLEDJTE [FILM](#)
- ZA VPIS IN SVETOVANJE PRIDITE K NAM NA POLJANSKO c. 6
 - POKLIČITE NAS NA 01 433 20 90
 - **SEPTEMBER JE PRAVI ČAS ZA VPIS**
 - POVEJTE PRIJATELJEM IN ZNANCEM
 -

Prisluhnite jim

Takrat, ko ti vsi dopovedujejo, da je tvoj čas poklicnega vzpona minil, takrat je dobro, da se preizkusiš s čim novim in novimi ljudmi. (Mirjam P.)

Ne morem si zamisliti, da v mojem življenju ne bi bilo univerze. (Vanda P.)

Imam grenke spomine na šolo. Šele tukaj na univerzi sem odkrila, da se znam učiti in da znam misliti. (Mirjana K.)

Lahko rečem, da nisem le študentka. Postala sem raziskovalka. (Mira R.)

Na univerzi mentorji nismo glavni vir znanja. Učimo se in raziskujemo skupaj s svojimi študenti. (Robi M.)

Če znam, lahko naredim marsikaj, zase in za druge. (Peter Č.)

Rekel sem si, da moram narediti nekaj zase, pa sem ugotovil, da moje znanje ni samo moje. Ga dajem drugim. Dobro mi je. (Miha Č.)

Zelo sem se navezala na svojo študijsko skupino. Vse mogoče počnemo skupaj, če hočemo, seveda. (Nada P.)

Mojo družino zanima, česa se učim. (Franc H.)

Mentorji nas postavijo na tir mišljenja. Od tam gremo lahko dalje tudi sami. (Lučka T.)

Z učenjem se nam krepi samozavest. Samozavest pa je bistvenega pomena za ohranjanje nadzora nad življenjem in uživanje v njem. (Vida V. P.)

Ko se povežejo tisti, ki že desetletja dolgo spreminjajo staranje v drugi polovici življenja Ljubljana, 19. junij 2024

Inštitut Antona Trstenjaka in člani njihovega projekta ITOSA (Innovative Techniques of Seniors Activation) so se oglasili na Slovenski univerzi za tretje življenjsko obdobje, da skupaj razmišljamo. O čem? O kvaliteti življenja v starosti in o potrebi, da se starejši trudimo, da smo koristni, kljub nasprotujočim stereotipom in zmanjšanemu številu priložnosti. Med drugim smo spregovorili o projektu SEE U (Starejši digitalno odkrivajo svojo sovesko). Bila je to še ena vredna priložnost za izmenjavo mnenj, nova védenja in nove načrte.

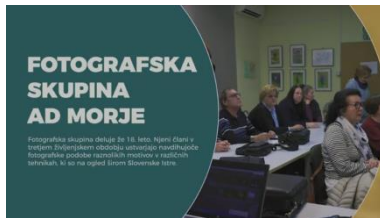

Logatčani na obisku pri Università Della Terza Età v Tržiču/Monfalconu

April 2024

Študenti italijanščine z UTŽO Logatec so obiskali Tržič in tamkajšnjo Università Della Terza Età. Z Monfalconom smo Slovenci zgodovinsko povezani, kar spoznamo, če prebiramo raziskovalne članke romanista prof. dr. Mitje Skubica in članke drugih raziskovalcev. Do konca 15. stoletja so namreč v Spodnjem obsočju živeli Slovani. Večina jih je govorila slovensko, manjšina pa Romanš, tržaški dialekt. Monfalcone ima tudi dolgo in slavno zgodovino ladjedelnštva, gradnje potniških ladij. Goste iz Slovenije so italijanski študenti, ki se učijo slovensko, sprejeli v en glas s pesmijo *Mi se imamo radi*, Logatčani pa so se jim v zameno predstavili v italijanskem jeziku. Italijani so za goste pripravili ogled mestnega

muzeja in postavili mizo z lokalnimi jedmi in lokalno pridelanim vinom, pa ne le na ogled. Razumljivo, da je bilo nemalo priložnosti za preverjanje že pridobljenih jezikovnih zmožnosti, pa tudi veliko motivacije za nadaljnje sodelovanje in medsebojno učenje v skupni Evropi. (Vir: Mira Kreč, Marjan Kušič, Mirka Braniselj, Janez Nagode, Nina Krička)

Ustvarjajo vizualna sporočila, niso le opazovalci podob Koper, maj 2024

Na slovesnem odprtju Tedna vseživljenjskega učenja v Kopru je priznanje za svoje delo prejela tudi fotografska skupina Andragoškega društva Morje, UTŽO Izola. Generacije starejših so bile vzgojene predvsem ali samo s pisnimi viri, zato je njihovo fotografsko delovanje še toliko vrednejše. V času, ko so podobe vse okrog nas, so se starejši študenti fotografije z UTŽO Izola iz opazovalcev podob spremenili v ustvarjalce, ki prispevajo k sodobni vizualni komunikaciji in razvijajo prepotrebno vizualno pismenost.

Jubilejna obeležja UTŽO Ivančna Gorica, Škofja Loka, Kras in Maribor

Praznujejo univerze za tretje življenjsko obdobje Ivančna Gorica (20 let), Škofja Loka (20 let), UTŽO Kras (15 let) in Društvo UTŽO Maribor (5 let), kjer je bila slavnostna govornica predsednica prof. dr. Ana Krajnc. Univerze se med seboj razlikujejo, programi odslikavajo lokalne potrebe, a temeljna načela so načela Slovenske UTŽO: soodgovornost študentov za potek njihovega izobraževanja, pozitiven odnos do starosti in staranja, odprtost izobraževanja za vse v drugi polovici življenja v lastno dobro in dobro skupnosti, odzivanje na osebna in družbena vprašanja, krepitev družbene vrednosti starejših, skrb za inovacije ...

Vencinova hiša, ki sredi mesta preči rečico

Tripersna deteljica digitaliziranih izobraževalnih programov v projektu SEE U Ljubljana, Ilirska Bistrica, september 2024

Program *Med kulturo in prijatelji* nas popelje od ljubljanskega Nebotičnika, mimo nekdanje Hribarjeve tovarne bombonov, neoklasicistične Kazine vse do hotela Union. *Staro mesto kot ga poznamo in imamo radi* smo ga poimenovali v angleškem jeziku. Sprehodimo se skozi spomine na Stari trg in intimne zgodbe tamkajšnjih prebivalcev iz časov, ko Stara Ljubljana še ni bila monofunkcionalna, namenjena zgolj turistom. Najzanimivejši med tremi programi pa je tisti, ki so ga prispevali Bistričani, ki nas vodi po Ilirski Bistrici. Sredi mesta odkrijemo slap Sušec, pa Vencinovo hišo, kjer so nekoč ženske prale perilo, pa Mickino kuhinjo,

Kindlerjev botanični park in še veliko tega. V projektu gre za oblikovanje vsebine teh programov skupaj z ustreznimi nalogami ter učenje digitalnih naprav in aplikacij. Partnerji v SEE U so, poleg Slovenske UTŽO, iz sosednje Avstrije, Češke, Švice in Belgije. (Vir: Dušana Findeisen)

Bili so skupaj na podelitvi Plečnikove nagrade mentorici Meti Kutin Ljubljana, 20. maj 2024

Arh. Meta Kutin je za delo s svojimi študenti UTŽO in odkrivanje medsebojnega vpliva med starejšimi in prostorom prejela najvišjo Plečnikovo nagrado na področju arhitekture. Njeni študenti jo spremljajo povsod, ne le na predavanja v drugih ustanovah in študijske izlete. Prišli so tudi na podelitev Plečnikove nagrade na Plečnikovem vrtu in na razstavo, ki je sledila. Meta Kutin je v desetih letih in več na UTŽO razvila v svetovnem merilu inovativno raziskovalno in andragoško področje; programe za razumevanje in oblikovanje prostora glede na razvojne in participativne potrebe starejših.

Na mednarodni tribuni o vseživljenjskem učenju 28. maj 2024, spletno okolje

Sekcija upokojenih psihologov (Hrvaško društvo psihologov) je organizirala mednarodno srečanje, na katerem smo izobraževalne organizacije za starejše iz več držav predstavile različne modele svojega delovanja. V Zagrebu se odvija izobraževanje starejših pri Pučkom otvorenom učilištu, na Reki na Sveučilištu u Rijeci, v Frankfurtu in Ljubljani delujeta univerzi za tretje življenjsko obdobje kot nevladni organizaciji. Različni modeli, vendar skupno poslanstvo:boljšati življenje starejših in spodbujati njihovo družbeno vključenost s pomočjo izobraževanja, kulture, raziskovanja, delovanja v javnosti. (Vir: Alijana Šantej)

P. S. Krøyer (1851-1909): Skagen. Slika danskega slikarja iz serije Modra svetloba

Nihče te ne bo imel tako rad kot ... Program Medsebojni odnosi Ljubljana, september 2024

V študijskem krožku *Medsebojni odnosi* preučujemo teorije, pa tudi primere študentov, primere iz književnosti in filmov. Ukvarjamo se s povedmi, ki so zaznamovale naše življenje in so se kot vodilo naselile v naše nezavedno. Ali vemo, zakaj nam nekdo dopoveduje, da nas nihče ne bo imel tako rad kot on sam ... ? Navadno iz želje, da bi ostali ob njem, da nas ne bi

izgubil. Tako iz nas naredi dolžnika, da ne moremo oditi! Carmen Liera, denimo, v svojem delu *Finalmente ti scrivo* (slov. Končno ti pišem) pove, da ji je Alberto Moravia dejal: "Nihče te ne bo imel tako rad kot jaz!" Na ta obvezujoči stavek smo morda naleteli v svoji družini, pa tudi v pesmi (pozabljenega) bosanskega pevcu Vajte, ki je s svojim značilnim hrapavim glasom s pesmijo Leila leta 1982 predstavljal Jugoslavijo na Evroviziji. "Nikad te niko neče voljet ko ja..." [Več tu](#) V tem študijskem krožku se ukvarjamo tudi s trditvami, kot so: otroštvo je očarujoče in otroštvo je velika nesreča ali pa s presenetljivo izjavo, da si od srečnega otroštva težko opomoremo. (Maurice Merleau-Ponty)

Banksy?

Evropa se je po krizah zmeraj vrnila v neko novo normalnost?

Ulm, 12. julij 2024

Znova smo bili v Umu, tokrat na 8. srečanju partnerjev Obdonavske mreže DANET. Skupna Evropa in njeno preživetje sta postala izrecni cilj te mreže in srečanja *Krepitev civilne družbe za skupno Evropo*. Člani mreže DANET se vse bolj zavedajo, da Evropa ni samoumevna. Evropska unija se je v preteklosti soočala z mirnimi, a tudi nemirnimi časi, ki so jih zaznamovale finančne, zdravstvene, gospodarske in politične krize. Vsakič je Evropa doživela spremembe in vsakič se je vrnila v novo vrsto normalnosti (Slavoj Žižek, 2008). Zdaj pa? Organizacije civilne družbe imajo moč in znanje, da prispevajo k spreminjanju Evrope. V študijskem krožku novinarstva, denimo, so študentke pripravile kritične prispevke o Evropi. Dr. Dušana Findeisen in docentka dr. Petra Javrh sta v imenu Slovenske UTŽO predstavili konferenčni plakat na temo SEE U in razpravljali o vlogi kulture v skupni Evropi in krepitvi identitete starejših, ki najbolj omogoča integriranost v družbo. Seznanili sta se s primeri dobre prakse v državah partnerjev, s prostovoljstvom starejših v Ukrajini. Domovi starejših so tam postali samooskrbni in starejši, tako pravijo, so srečni. Zakaj? "Ker smo koristni!" [Več tu.](#)

Carolus-Duran (1837-1917): *Merrymakers*, 1870, olje na platnu.
Wikimedia commons. Javna domena

Odrpti dan UTŽO Frankfurt je bil posvečen podobam mladih in starih v lepih umetnostih Frankfurt, 5. julij 2024

Na povabilo Univerze za tretje življenjsko obdobje Frankfurt sta se Alijana Šantej, predsednica UTŽO Ljubljana, in Jasna Čurin, do nedavno predsednica UTŽO Zagreb, udeležili odprtega dne te ustanove. Naslov in tema okrogle mize? Gelebtes Leben - Kunsthistorische Blicke auf Jung und Alt (slov. Doživeto življenje, umetnostnozgodovinski

pogledi na mlade in stare). Otrok je, denimo, v srednjeveškem slikarstvu malo, kajti doživljali so jih kot nenavadna bitja, nekakšne »norčke«. Ali otrok kasneje res simbolizira nedolžnost? Kdaj ga pričnejo slikati takšnega, kot je, in ne takšnega, kot naj bi bil? Mladi in stari spadajo skupaj in v prikazu njihovega razmerja ima umetnost posebno vlogo. Motivi slikarskih del od srednjega veka do danes se močno razlikujejo, glede na to, ali gre za upodobitev starih ali upodobitev mladih, tako, kot se razlikujejo vsebine in vloge njihovega življenja v posameznih življenjskih obdobjih.

V medijih

Postavlja in podira razstave, uporablja svoje znanje, postori, kar je potrebno Ljubljana, 20. junij 2024

Novinarka Lucija Fatur je v oddajo STORŽ povabila prostovoljce, študente Slovenske univerze za tretje življenjsko obdobje. V pogovoru z njo so predstavili svoje učenje in delo ter njuno dopolnjevanje. Alenka Gabriela Ščuka, odgovorna za prostovoljstvo na Slovenski UTŽO, je zaobjela temo prostovoljstva, s katero študente UTŽO seznanijo na uvodnih predavanjih. Alenka Kanič je študentka v programu *Ljubljana, moje mesto* in v programu *Človek, zdravje, medicina*, ki se ga udeležuje po Zoom-u. UTŽO jo je usmerila v prostovoljstvo na področju kulture. Postala je redna prostovoljka v Galeriji društva likovnih umetnikov Ljubljana. Všeč ji je stalnost njenega dela. Branko Hafner je po upokojitvi želel početi nekaj povsem drugega – slikati, se vključiti v druge socialne kroge. Tudi on je postal prostovoljec v Društvu likovnih umetnikov Ljubljana. "Postavlja in podira razstave", kot pravi, rad dela z rokami, opravlja administrativna dela ... Umetniki se razlikujejo, zelo. Nekateri radi ohranjajo nadzor nad postavitvijo svojih del, drugi mu pustijo proste roke. Na otvoritvah je treba poskrbeti za povablence, jih pogostiti, narediti, kar je potrebno. "Življenje mora imeti nek smisel in pomen", še pristavi. Milena Bratun je bila deset let v študijskem programu *umetnostne zgodovine*. Od tam do skupine *Punčke iz cunj* je bilo le nekaj korakov. Zdaj z UNICEF-ovimi punčkami dobesedno živi. Hodi po cesti, opazuje dekleta, se navdihne za izdelavo kakšne nove punčke. Prostovoljstvo in učenje budita zanimanja, željo po odkrivanju, strukturirata življenje. Posnetek oddaje: [tukaj](#)

Ponovili so posnetek pogovora s prof. dr. Ano Krajnc in dr. Dušano Findeisen ob 40. letnici Slovenske UTŽO Ljubljana, 8. avgust 2024

Želeli smo družbeni status starejših dvigniti na normalno raven. Gradili smo skupnost, zavestno. V veliki skupnosti mreže je še veliko manjših skupnosti v študijskih krožkih. V življenju sleherne ustanove morajo obstajati inovacije, tem bomo tudi v prihodnje dali prostor. [Več tu](#)

Prebrali smo

Te dni v francoščini prebiramo delo Brine Svit *Les Cycles de la révolte*, ki je izšlo tudi v slovenskem jeziku z naslovom *Uporni bicikli*. Na podtkanju obdobja pandemije in petkovih kolesarjev se tke intimna zgodba glavne junakinje, ki zbeži iz Pariza, kjer živi, v svoje rodno mesto. Dragoceno je njeno natančno opazovanje okolja in natančen zapis lastnih doživljanj krajev in ljudi, popis svetlobe, sence, čustev in občutkov. Za tiste, ki živimo v Ljubljani in smo živeli v Parizu, so opisi krajev morda preveč predvidljivi, bralcem, ki ne živijo ne tu ne tam, pa pripoved pričara podobe, ki pritegnejo. Brina Svit spretno prepleta vse: francoščino in slovenščino, pa tudi ravni jezika, opise, doživljanja. Francoskim bralcem nedvomno dobro posreduje podobe Ljubljane in nekatere značilne slovenske miselne obrate, ki v francoskem jeziku presenečajo, a bogatijo pripoved.

Jasne misli univerze za tretje življenjsko obdobje

Zgovorna urbana umetniška dela so postavljena v javni prostor

Urbana umetnost je zdaj priznani del sodobne umetnosti. Nihče ne ve, kako nastajajo ta dela "graferjev". Urbana umetnost (slike, grafiti, glasba, internet) je uporniška uprizoritvena umetnost, ki nastaja incognito, hitro, v stresu, vročini, na višini, pogosto ponoči na tleh, na stenah opuščenih tovarn, na hribih, na straneh kamionov in vlakov. To je bežna sporočilna umetnost, za katero še ne vemo, kako jo ohranjati. Včasih je podoba urbanih umetnikov zgovornejša od tisoč besed, tako kot ta, ki jo pripisujejo slovitemu urbanemu umetniku Banksyju iz Bristola, ki ga nihče ne pozna. Kot drugi graferji tudi on s podobami sporoča: "Tu sem, obstajam", pa tudi "bodite pozorni na družbene rakave rane". Banksy? se je zdaj lotil starosti in prezrtih potreb starejših, tako kot drugih družbenih vprašanj. Užaloščeno deklico blizu diskoteke Bataclan v Parizu je posvetil kritiki terorizma. V bližini migrantskega centra v predmestju Pariza, ki so ga zaprli po nalogu Emmanuela Macrona, se je posvetil zavračanju množičnih migrantov. S svojo urbano umetnostjo incognito, tako pravijo, kajti dela niso podpisana, "udari" v različnih mestih, kot so Pariz, New York, Benetke. Nedavno je naslikal judovskega in palestinskega dečka, ki skupaj zalivata drevesce. Sporočilo ne bi moglo biti jasnejše.

Staram se sam

Ne glede na to, kakšno življenjsko zgodbo ima posameznik(-ica) za seboj, se stara sam. Na mednarodnem srečanju mreže PION ([Pass It On Network](#)), katere članica je tudi SUTŽO, so julija povabili medse znanstvenico dr. Saro Zeff Geber, ki je raziskovala, kako se staraš sam. To vprašanje marsikoga zanima tudi pri nas. Mnogi se sprašujejo, kdo bo skrbel zame, ko sam(-a) ne bom več zmogel(-la). Večina starejših ljudi se tolaži z mislijo, da bo smrt nastopila v trenutku ali v spanju. To so varljive sanje, zelo razširjene med starejšimi. Zgodi se tudi takšna smrt, a večinoma ne. Samostojno staranje predstavlja edinstvene izzive, ki zahtevajo premišljeno načrtovanje in podporo skupnosti. Priporočljivo je, da vzpostavimo mrežo vrstnikov, ali se odločimo za souporabo skupnega doma, uporabljamo plačano strokovno pomoč ali se preselimo v neko obliko skupnosti starejših. V Sloveniji deluje nekaj organiziranih oblik, kjer starejši lahko najdejo svoje mesto. Ena od teh je projekt Starejši za starejše, mnogim je zanimiva skupnost jutranja telovadba na javnem prostoru. Gibanje uresničujejo po vsej Sloveniji. Ker se naše prebivalstvo stara, je ključnega pomena, da še naprej razvijamo podpirne sisteme in politike, ki obravnavajo posebne potrebe samostojnih starajočih se ter spodbujajo dostojanstvo, neodvisnost in kakovost življenja za vse starejše. Preberite si prispevek iz mreže PION o samostojnem staranju, objavljen na naši spletni strani: <https://www.utzo.si/wp-content/uploads/2024/09/Solo-Ageing-Challenges-and-Triumphs-in-a-Graying-World.pdf>

Pa pišite nam, če tudi sami odkrijete kaj novega. (Vir: Dr. Ana Krajnc)

Napovedujemo, vabimo

12. september 2024, 10.-18. ure, Prešernov trg, Tromostovje in Stritarjeva ulica, Ljubljana
UTŽO Ljubljana in okoliške univerze se predstavljajo na Festivalu nevladnih organizacij LUPA 2024 (festival poteka v organizaciji CNVOS).

19. september 2024 ob 10. uri, Radio Prvi (Slovenija 1)

Prisluhnite radijski oddaji Storž (voditeljica Lucija Fatur), v kateri bomo predstavili prihajajoče študijsko leto UTŽO.

25. september 2024 ob 10. uri, UTŽO Celje, Osrednja knjižnica Celje

Usposabljanje za mentorje v izobraževanju starejših

Več: <https://www.utzo.si/usposabljanje-za-mentorje-v-izobrazevanju-starejsih>

Prijave: Petra Bališ, e-naslov: petra@balis.si

26. september 2024 ob 10. uri, Muzej novejšje in sodobne zgodovine Slovenije

Voden ogled po razstavi »Marjan Ciglič – Mojster za vse čase« za mentorje in mentorice UTŽO Ljubljana. Prijave: univerza-3@guest.arnes.si

Abonma Gledališče ob petih. Partnersko sodelovanje SMG in SUTŽO

Program sezone 2024/25: [Abonma Gledališče ob petih](#)

Vpis v abonma poteka do 30. oktobra v Prodajni galeriji Mladinskega, Trg francoske revolucije 5, Ljubljana, od ponedeljka do petka od 12.00 do 17.30 ure ter ob sobotah od 10.00 do 13.00 ure. Tel.: 01 425 33 12, e-naslov: blagajna@mladinsko-gl.si

Leta učenja so leta razkošja
Samuel Beckett

Foto: Matjaž Tavčar

Drage predsednice, dragi predsedniki slovenskih UTŽO, študentke in študenti, mentorice in mentorji, animatorice in animatorji,

v 53 krajih po Sloveniji naša mreža razveseljuje starejše in s tem tudi njihove domače. Človek je rojen, da se vse življenje uči in deluje, tako, kot je ptica rojena za letenje. Če ji odrežemo krila, umira, če ljudem po upokojitvi onemogočimo delovanje in učenje, jih prepustimo boleznim. Zato se naše Mednarodno združenje za starejše (IFA) s sedežem v Torontu in mednarodna organizacija PION, s sedežem v Parizu, borita za »zdravo starost« in »srečno starost«, za enakopravno življenje vseh generacij. Za te cilje si prizadevamo tudi mi. Zaostalost v socialnem razvoju družbe in stereotipi o starih nas ovirajo. Prav zato moramo biti še bolj odprti za novosti.

Naj voščilo za leto 2025 poudari cilje, ki jim v naših študijskih krožkih dajemo prednost, da bo naše sožitje čim globlje. Ljudje smo družbena bitja, drug drugega potrebujemo, zato sodelovanje spodbuja zdrave medsebojne odnose. Poiščimo si prijatelje, razvijajmo nove odnose v študijskih krožkih, postanimo nerazdružljiva skupina. Učimo se vedoželjno in ostanimo zahtevni do pridobivanja novega znanja.

V starosti pogosto živimo sami (oneaging ali »samostaranje«). Otroci odrastejo in odidejo, službenih stikov ni več, eden od partnerjev umre prej kot drugi. Nadomestimo ta primanjkljaj s prijateljstvi v študijski skupini in odkrijmo »nadomestno družino«.

Ostanite tudi v prihodnje vedoželjni mentorji, animatorji in najbolj zahtevni študenti. Poiščite sebi ustrezno študijsko skupino, v kateri se boste dobro počutili. Po svojih občutkih vsako jesen »preletavate gnezda«, vse dokler ne najdete sebi primeren krog ljudi, med katerimi se prijetno počutite in se bogatite z znanjem, kar boljša kakovost vašega učenja. S sodelovanjem so naši odnosi odprti in vežejo nas globoka prijateljstva. Svojo uspešno pot nadaljujmo v letu 2025!

Prof. dr. Ana Krajnc, predsednica mreže SUTŽO

Usposabljanje mentorjev mreže SUTŽO

Celje, 25. september 2024

Na velikem zaslonu v Osrednji knjižnici Celje smo v organizaciji UTŽO Celje in Petre Bališ (SUTŽO) spremljali razmišljanja profesorice dr. Ane Krajnc o motivaciji starejših za izobraževanje (védenja o tem ni nikoli dovolj!) in profesorice dr. Nives Ličen o programiranju izobraževanja odraslih. Doc. dr. Petra Javrh je spregovorila o indeksu staranja, ki zajema tudi okoliščine, ki kakovost staranja podpirajo, ali pa tudi ne. Lidija Bavec se je posvetila izzivom v jezikovnem izobraževanju starejših. Dr. Dušana Findeisen je predstavila vpletenost UTŽO v lokalni razvoj, korenine te usmeritve (Andragoška poletna šola v Ajdovščini) in nekatere dosežke Slovenske UTŽO oziroma njenih študentov: publikacije, filme, monografije, razstave, raziskave, konference ipd. UTŽO ne sme ostati za zaprtimi vrati, vzporedno mora na različne načine vstopati v javni prostor, se upirati starizmom, z delovanjem pokazati in dokazovati družbeno vrednost starejših.

UTŽO Žalec: To smo mi!

Dve desetletji in pol UTŽO Žalec. Na dobrih temeljih gradijo dalje

Žalec, 1. oktober 2024

Žalec je postal še bolj univerzitetno mesto, ko je bila ustanovljena tamkajšnja univerza za tretje življenjsko obdobje. Dve desetletji in pol kasneje so njeni člani in članice ta dogodek proslavili s slavnostnim srečanjem in razstavo »To smo mi« v Domu II. slovenskega tabora. Z njimi so slavili tudi nastopajoči (otroci iz Vrtca Žalec, učenci Glasbene šole Risto Savin Žalec, mešani pevski zbor MDI Žalec, Folklorna skupina KUD Šempeter, Ljubiteljski pevski zbor Štore in Godba veteranov). Predsednica mag. Cvetka Mastnak Čuk je predala priznanja ustanoviteljem in zaslužnim članom ter članicam univerze, rekoč: »Na dobrih temeljih gradimo dalje, danes, ko, tako se zdi, univerzo potrebujemo bolj kot kdaj koli prej«. V letu praznovanja šteje UTŽO Žalec 310 članov, 25 študijskih skupin, od tega letos tri nove. Skozi študijsko leto organizirajo tematsko aktualne delavnice, razstave, tesno sodelujejo z različnimi ustanovami v okolju. Tako je UTŽO postala lokalni subjekt, močno vraščen v življenje kraja in splet različnih rodov. S svojim nagovorom je jubilej počastil Janko Kos, župan občine Žalec, ki UTŽO in njeno poslanstvo in delovanje podpira ter spremlja od samih začetkov. (Vir: Cvetka Mastnak Čuk)

Brez univerze ne gre več Škofja Loka, 10. december 2024

Konec leta 2004 se je zbralo 25 navdušencev in odprli so prve tri študijske krožke. Danes, 20 let pozneje, na škofjeloški UTŽO deluje osemdeset študijskih krožkov. Zamisel »tretje univerze« se je globoko usidrala v okolju in obogatila življenje starejših. »Brez univerze ne gre več«, pravijo. Da delajo dobro in prav, potrjujejo tudi številna priznanja, ki so jih prejeli doslej. Z njihovim delom sta nastala tudi Marinkina knjižnica in glasilo Mi o sebi. Sleherno leto UTŽO Škofja Loka »da na svetlo« več tematsko različnih programov. Na študijskih izletih spoznavajo Slovenijo in sosednje države. Pa še to, danes UTŽO zaseda urejen in prijeten prostor. V *Informacijski točki HALO 65+* se posvečajo vključevanju vseh starejših v družbeno življenje. Prof. dr. Ana Krajnc, predsednica mreže SUTŽO, in dr. Petra Javrh sta se udeležili tega jubilejnega dogodka. (Vir: Borjana Koželj)

BISTRISKI BISERI
Z MENOJ PO MOJEM MESTU
Društvo Univerza za tretje življenjsko obdobje Ilirska Bistrica
Torek, 17. 12. 2024, ob 16:00 uri
Prostori TIB Storitve (Bivša menza TIB Trnreport)
<https://tizo.ilirska-bistrica.si/>

Pa jo imajo! Bistriški biseri - z menoj po mojem mestu Ilirska Bistrica, 17. december 2024

Pa jo imajo, 133 strani obsegajočo publikacijo tamkajšnje UTŽO, ki bralca popelje od spomina do spomina krajanov, skozi preteklost in sedanost kraja. Delo je nekakšna spominska knjiga za zdajšnje in prihodnje rodove in vodnik za vedoželjne obiskovalce,

učence in študente. Denimo: »Starša sta rada hodila v kino, včasih pa smo odšle z njimi tudi me, hčerke. Pred vsako predstavo so predvajali črno-bele propagandne filme o dosežkih delavskega naroda v Jugoslaviji. Močno se mi je vtisnil v spomin barvni ameriški otroški film, ko se je na velikem platnu proti nam v dvorani približeval velik rdeč ameriški avto. Ob pogledu na prihajajoče vozilo je v dvorani završalo, slišali so se vzkliki in marsikdo je zlezel med sedeže. Priznam, da je prvič tudi v meni vzbudil strah. Nenadoma je avto izginil in nevarnost je minila. Na odru kina sem si tudi prvič ogledala gledališko predstavo v izvedbi gledališke skupine osnovne šole, ki jo je vodila učiteljica Valerija Malovrh. Spomnim se le citata: »Ficko in Facko od plenice pa vse do rjuhe«. (Vir: Nevenka Tomšič)

Posvet mreže SUTŽO o uporabi spletnih medijev

Kako izboljšati promoviranje UTŽO v spletnih medijih?

24. oktober 2024

Srečanje članic mreže SUTŽO je bilo namenjeno spoznanjem o tem, kako v spletnih medijih predstaviti svoje poslanstvo in dejavnosti, kako doseči in vključiti potencialne člane in članice. Poudarek predavateljice mag. Petre Bališ, je bil na rabi spletnih aplikacij in orodij ter socialnih omrežij, ki so blizu novjšim generacijam upokojenih. Nemalokrat je treba spletno stran UTŽO iz informativne spremeniti v stran, ki sledi marketinškim zakonitostim in strategijam. Celovito promoviranje UTŽO v lokalnem okolju sta predstavila Rajmund Valcl (UTŽO Velenje) in Mojca Videmšek (UTŽO Celje). Usposabljanje, ki se ga je udeležilo 41 predstavnikov UTŽO iz vse Slovenije, je bilo povezano z razširjeno sejo Sveta mreže SUTŽO, namenjeno pregledu dejavnosti v tem letu, pa tudi načrtom za novo koledarsko leto.

Človek in čas: Od ponedeljka do večnosti

Ljubljana, 18. september 2024

Čas je eno velikih vprašanj človeštva. Lahko je izmuzljiv, drseč, ritualiziran, bežeč in še bi lahko naštevali. Pa tudi vsak čas, v katerem živimo, je tudi naš čas, tisti, ki si ga delimo z drugimi rodovi. Je pa tudi čas, da obiščete novo stalno razstavo v Slovenskem etnografskem muzeju (odprla jo je ministrica dr. Asta Vrečko), o kateri in o svojem sodelovanju na njej so študenti in študentke UTŽO Ljubljana zapisali: »Prišel je čas ... da s kancem ponosa predstavimo svoje literarno sodelovanje s Slovenskim etnografskim muzejem. V študijskem krožku *Ustvarjalno pisanje* (mentorica Neli Filipič) smo dve študijski leti razmišljali in pisali poezijo in prozo na temo časa, ki je - čeprav ga poznamo in čutimo in doživljamo na različne načine - vedno nekako izmuzljiv, če ga želimo ubesediti. S časom, zaradi njega in občasno tudi brez njega, smo se zabavali, malce namučili, si ga privoščili, mu zadali kak literarni udarec, kar pa nam, verjamemo, ne bo zameril, saj nas ima vse tako ali tako v pesti. Ali pa ne, kdo bi vedel ... Naša besedila so del stalne razstave *Človek in čas* v Slovenskem etnografskem muzeju. Vabljeni k ogledu razstave.«

V uredništvu novinarskega študijskega krožka

Zapisane misli

Ljubljana, november 2024

Vonj pečenega kostanja, ki ga v mesto prinese jesen, vsakič naznanja nove začetke. Nikoli končan proces učenja v šolske klopi spet zvabi stare in nove sošolce, da zadiši po druženju in novih poznanstvih. Tudi novinarska skupina Slovenske univerze za tretje življenjsko obdobje, ki že poldrugo desetletje v svet besednih iger in jezikovnih odtenkov privablja nove člane, je začela z delom. Ste radovednež, ki svoja opažanja rad zapiše in predaja naprej? Potem veste, da uporabne informacije in dobro zapisane misli vedno pritegnejo. Če radi premetavate in iščete ustrezne besede, preden jih zapišete ali pa čutite, da bi pisanje lahko bilo izrazni kanal vaši kreativnosti, z veseljem vabljeni, da se jim pridružite. Srečanja novinarskega krožka SUTŽO so vsak četrtek ob 10. uri na Dunajski cesti 101 v Ljubljani in trajajo dve pedagoški uri.

Grboslovje v Enajsti šoli v knjigarni
5. november 2024

UTŽO Ljubljana v tem letu

Oktober-december 2024

V študijskem letu 2024/25 univerzo tedensko obiskuje 2.481 študentov, ki zasedajo 3.328 študijskih mest v 210 skupinah. 171 študijskih skupin deluje v predavalnicah (81 %), 39 pa na daljavo (19 %). Članstvo na univerzi za tretje življenjsko obdobje je v prvih treh mesecih študijskega leta omogočilo tudi udeležbo v številnih študentom in javnosti dostopnih dogodkih: delavnica E-identiteta in uporaba državnih e-storitev (mentor Miha Nagode), cikel predavanj Arhitektura dediščine – slovenska ljudska stavbna dediščina (predavatelj prof. dr. Borut Juvanec), predavanja o bontonu (predavateljica Neva Sosič), predavanja v Enajsti šoli v knjigarni. Člani študijskega krožka francoščine (mentorica Nataša H. Tomac) so javnosti predstavili svoje študijsko potovanje v Pariz, prostovoljke v UNICEF-ovem projektu Punčka iz cunj so pripravile razstavo svojih izdelkov. Občasni izobraževalni, kulturni in drugi dogodki dopolnjujejo redne izobraževalne programe, medsebojno povežejo študente iz različnih študijskih skupin in gradijo učečo se skupnost UTŽO. (Vir: Alijana Šantej)

Moderatorica okrogle mize je bila Neža Repanšek

Za vrati Age Platform Europe in Evropske komisije Bruselj, 8.-9.oktober 2024

V Bruslju smo bili na zaključnem srečanju v projektu [SEE U](#) (Senior Explorers of Urban environments). Srečali smo se na sedežu partnerske organizacije Age Platform Europe, da se pogovorimo o nalogah, ki so še pred nami. Pogovor o opravljenem delu in odnosu do tega projekta je stekel ob fotografijah različnih vrat z različnih koncev sveta. To nas je spomnilo na razstavo študijske skupine *Trgi, ulice in stavbe okoli nas*, ki je v prehodu pritličja stavbe na Poljanski cesti 6 postavila fotografsko razstavo v slovenskem in angleškem jeziku *V življenju vstopamo in izstopamo skozi nešteto vrat*. Ja, vrata imajo simbolno vrednost. V SEE U smo leta 2022 vstopili v projekt in čez mesec ali dva bomo izstopili ... V pogovorih s kolegi, strukturiranih in prostih, smo spoznali stare in nove usmeritve Age Platform Europe (vse bolj gre za medgeneracijskost), nekatere računalniške aplikacije, kot so Discord, NotebookLM, ki lahko v povezavi z umetno inteligenco besedilo spremeni v povzetek ali intervju itd. Projekt SEE U je *Evropska komisija* izbrala med mnogimi prijavljenimi, Susanne Dobner (queraum) pa ga je predstavila javnosti. Neža Repanšek je prevzela moderiranje okrogle mize na temo pridobivanja moči z vseživljenjskim izobraževanjem in delovanjem.

Vir: BAGSO

Tretja generacija ni enovita, saj se deli na podgeneracije

Po upokojitvi živimo še 30 let ali več. Res dolgoživa družba! Zato so pri mednarodni organizaciji za starejše [PION](#) (Pass It On Network), s sedežem v Parizu, to obdobje razdelili na tri podgeneracije: 1. podgeneracija: 60 do 74 let, 2. podgeneracija: 75 do 89 let, 3. podgeneracija: 90 let in več. Do leta 2025 bodo vodili novo obsežno mednarodno raziskavo o značilnostih posameznih podgeneracij v raznih deželah sveta. Prva podgeneracija so že otroci druge podgeneracije. Spominjamo se, da sta bili pri nas na UTŽO v istem študijskem krožku mati in hčerka, saj nekateri naši študenti ostajajo z nami 30 ali več let. Človek se do

smrti uči in deluje v družbi sprememb, ki so edina stalnica v našem življenju. Vsak dan nas kaj preseneti. Tudi našete tri podgeneracije se med seboj zelo razlikujejo. Medtem, ko je pri drugi generaciji delo še vedno glavna vrednota, se pri prvi generaciji enakovredno srečajo igra, zabava, klepet, sprehod, šport, umetnost ter delo kot enakovredne vrednote, ker hočejo »uresničiti svoje sanje« in čas od njih zahteva ustvarjalnost. Raziskava bo širše pokazala razlike med podgeneracijami. (Vir: Dr. Ana Krajnc)

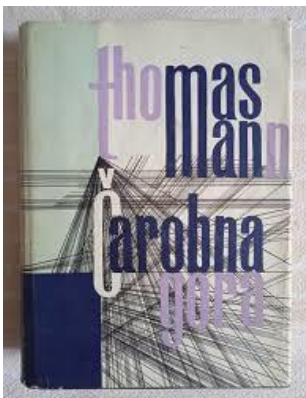

William Lee Hankey: Tri stopnje življenja

Družbena izključenost, življenje v starosti brez otrok

»Večina ljudi doživi normativne življenjske prehode, takšne, ki jih je pri večini in pri posamezni starosti moč pričakovati. Pričakuje se, denimo, da zaključimo formalno izobraževanje, se zaposlimo, se poročimo in imamo otroke. Tiste, ki takšnih prehodov ne želijo ali jih ne morejo doživeti, čakajo »kazni« za odstop od časovnice življenja. Kaznovani so, če takšne prehode doživijo pre zgodaj, prepozno ali sploh ne. Neformalni mehanizmi socialnega nadzora povečajo moč družbenih zapovedi in povzročijo, da jih posamezniki sprejmejo in ponotranjijo. Torej, prave odločitve in dejanja naj pridejo ob pravem času. Ko so kohorte, rojene v prvih desetletjih 20. st., dosegle odraslost, je bilo postati starš izjemno pomembno z vidika družbe in institucij. Še več, konvencije so narekovale, da se je v ta namen treba poročiti. Večina jim je sledila in delež tistih, ki niso imeli otrok, je bil izjemno nizek. Študije, ki preučujejo družbeno izključenost starejših, so pokazale, da so starejši, ki nimajo otrok, prikrajšani za nekatere socialne dogodke (teh je manj) in se morajo zato bolj truditi za družbene povezave. Za univerze za tretje za tretje življenjsko obdobje je dolgo veljalo, »da njihovi starejši študenti pač lahko študirajo, saj nimajo otrok in družine«. Hipoteza se ni potrdila, kajti večina njih ima družino in otroke. Res pa je, da so študenti UTŽO morda lažje našli pot do rešitev za svoje novo socialno življenje po upokojitvi. Delno povzeto po Sauter, J., Precupetu, I. & Aartsen, M.: Cohort and gender differences in the association between childlessness and social exclusion in old age. *Eur J Ageing* 21, 36 (2024).

Jasne misli univerze za tretje življenjsko obdobje

Vir: DZS

Čarobna gora ali čas, ko se je svet še smehljal

Znova smo prebrali Čarobno goro Nobelovega nagrajenca Thomasa Manna in ob branju se nam je okrepilo zanimanje zanj in za njegov čas. Ta »roman časa« opisuje leta, ko se je svet še smehljal, četudi je že drsel v prvo svetovno vojno. Delo je avtopsija zahodne družbe pred nastopom vojne travme. Leta 1907 mladi inženir Hans Castorp iz hamburške meščanske družine, sirota, ki jo je vzgojil stric, potuje v Švico na obisk k bratrancu, ki se tam v sanatoriju visoko v gorah, zdravi zaradi tuberkuloze. Sanatorij se v Hansovih očeh spremeni v opazovalnico značajev in odnosov ter kultur, v prepraševanje pomembnih življenjskih vprašanj: kaj je življenje, kaj je smrt, kaj je bolezen in kaj je ljubezen. Iz te opazovalnice Hans ne želi več izstopiti v resnično življenje tam v nižinah in tedaj tudi sam zboli ... Iz tega stanja ga po sedmih letih povleče surova resničnost mobilizacije v prvi svetovni vojni.

Elke Heindrich: Staranje. Treba je samo dihati in biti hvaležen

Se je mogoče postarati in živeti bogato izpolnjujoče življenje? Elke Heidenreich se je ukvarjala z vprašanjem staranja. »Rezultat je knjiga, ki jo lahko napiše samo ona«, pravijo kritiki: osebna, iskrena, a nikoli neusmiljena, življenjska izpoved. Elke razmišlja o svojem lastnem življenju in predvsem o odnosih. »Starost je posledica vsega, kar si kdaj storil«, pravi. S starostjo pride spokojnost in tedaj spoznaš, da je večina stvari povsem nepomembnih. »Treba je samo dihati in biti hvaležen.« Delo *Alteren* je žal samo v nemškem jeziku.

Slavoj Žižek. Foto David Levene za The Guardian

Slavoj Žižek o današnjem svetu na kanalu ARTE

Au fond de sa pensée: Slavoj Žižek

Zdaj, ko drvimo katastrofam (podnebnim, gospodarskim, vojnim) naproti, potrebujemo svetovno sodelovanje civilne družbe in drugih družbenih akterjev, razumevanje današnje, ne pa razprave o prihodnji družbi. Motimo se, če mislimo, da lahko kar tako, brez razmisleka, gremo dalje po zdajšnji poti. Ustaviti se moramo, razmisliti o tem, kar se nam dogaja tu in danes. Spomnimo se Hegla, ki je prepovedal razmišljati o prihodnosti. Namesto prihodnosti raje analizirajmo naš sistem, ki se ruši in mehanizme, ki mu vladajo. Ugotoviti velja, zakaj gre nekaj narobe ali prav. Kako, denimo, razumeti, zakaj drsimo v nacionalizme? Nacionalizem je zmeraj le sredstvo, ki zakriva nekaj globljega.

Napovedujemo, vabimo

7. januar 2025 ob 11. uri, Mladinska knjiga, Dvorana Toneta Pavčka, Slovenska cesta 29, Ljubljana

Enajsta šola v knjigarni: Spoznajmo svet umetne inteligence

Predavanje dr. Ajde Pretnar Žagar

7. januar 2025 ob 9. uri, UTŽO Ljubljana, Poljanska cesta 6

Delavnica **Uporaba državnih e-storitev**

Mentor: Miha Nagode

Prijave: Maša Sedar, e-pošta: masa.sedar@sutzo.si

Še so prosta mesta v študijskih skupinah UTŽO Ljubljana. Lepo vabljeni!

Več: <https://www.utzo.si/studijski-programi>